

(Zá) školáctví v praxi

„Škola je chrámem výchovy - a proto nejvíce nezbedností natropí děti ve škole.“ *Mark Twain*

Co vlastně považujeme záškoláctví?

*Jedná se o jev, kdy se žák úmyslně, bez omluvitelného důvodu a bez vědomí, popř. souhlasu rodičů nezúčastňuje vyučování a zdržuje se mimo domov.
(Průcha a kol., 2003)*

Záškoláctví představuje nebezpečí, jež spočívá v nutnosti vyplnit absencí vzniklý prostor, kdy se nabízí možnosti, jako jsou konzumace alkoholu, gambling, drogy nebo páchaní drobné delikvence.

Záškoláctví vnímáme jako poruchou chování, která bývá často spojována s negativním postojem ke škole, s nepřijetím normy pozitivní hodnoty vzdělání, ale může být také projevem šikany nebo reakcí na neprospěch.

Někdy je lze rovněž charakterizovat jako komplex obranného jednání s cílem vyhnout se nepříjemnosti (např. konfrontace neúspěšného dítěte s lépe prospívajícími žáky nebo požadavky učitele na práci dítěte či očekávanou reakcí rodičů na špatný prospěch). Při hodnocení záškoláctví je velmi důležité zjistit příčinu, která dítě k útěku ze školy vede, a jaký má dítě postoj ke škole. Poruchou chování není klasifikováno záškoláctví, které je uskutečňováno na základě strachu ze šikany nebo vyplývající ze školní fobie. Důležitým faktorem je četnost záškoláctví, jeho plánovitost a způsob provedení.

Možné případy záškoláctví

Pravé záškoláctví

Žák nechodí do školy, ale rodiče si myslí, že ano.

Útěky ze školy (Interní záškoláctví)

Žáci do školy chodí, nechají si zapsat přítomnost, během dne pak odejdou (někdy zůstávají ve škole).

Odmítání školy

Jedná se o psychické potíže (např. poruchy pramenící z problémů ve škole - šikana, školní fóbie, deprese, obava z neúspěchu..) V takových případech je nutná intervence odborníka, rodiče bývají bezmocní).

Skryté záškoláctví

Záškoláctví podporované rodiči nebo s klamáním rodičů

Žák do školy nechodí, ale rodiče o tom vědí a toto jednání kryjí (starají se o mladší sourozence, vykonávají domácí práce..) Jindy děti dokáží přesvědčit své rodiče, že je jim tak špatně, že nemohou jít do školy, i když se ve skutečnosti cítí docela dobře. Rodič pak napíše žákovi omluvenku z důvodu zdravotních potíží. Pro některé rodiče je tvrzení dítěte dostatečným důvodem k omluvě dítěte.

Některé možné příčiny

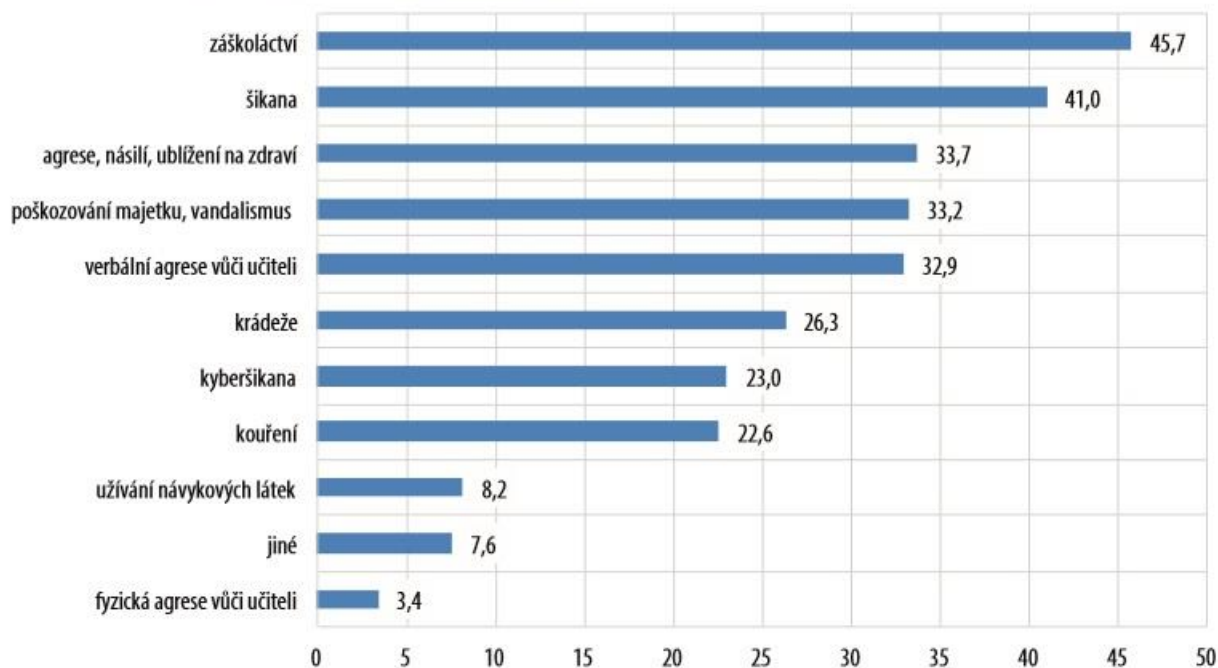
- Špatný prospěch
- Negativní hodnocení výkonů žáka
- Negativní vztah ke škole
- Strach ze šikany
- Kamarádi a nezdravé party
- Rodinné problémy
- Lenost
- Zvolení nevhodného oboru
- Nepříznivá ekonomická situace rodiny
- Obava z diskriminačního jednání

Výroční zpráva ČŠI 2015 - 2016

Graf 15

Výskyt řešených případů rizikového chování žáků v ZV – podíl škol (v %)

Doporučení ČŠI: Formálně nastavené systémy prevence rizikového chování žáků efektivně realizovat v praxi, vyhodnocovat je a přirozeně je začleňovat do každodenního života školy.

Tématická zpráva ČŠI

Spolupráce ZŠ s orgány sociálně právní ochrany dětí (srpen 2016)

Česká školní inspekce
Čj.: ČŠIG-2908/16-G2

Tematická zpráva – Spolupráce základních škol
s orgány sociálně-právní ochrany dětí

Tabulka č. 1 Žáci v evidenci OSPOD k 31. lednu 2016

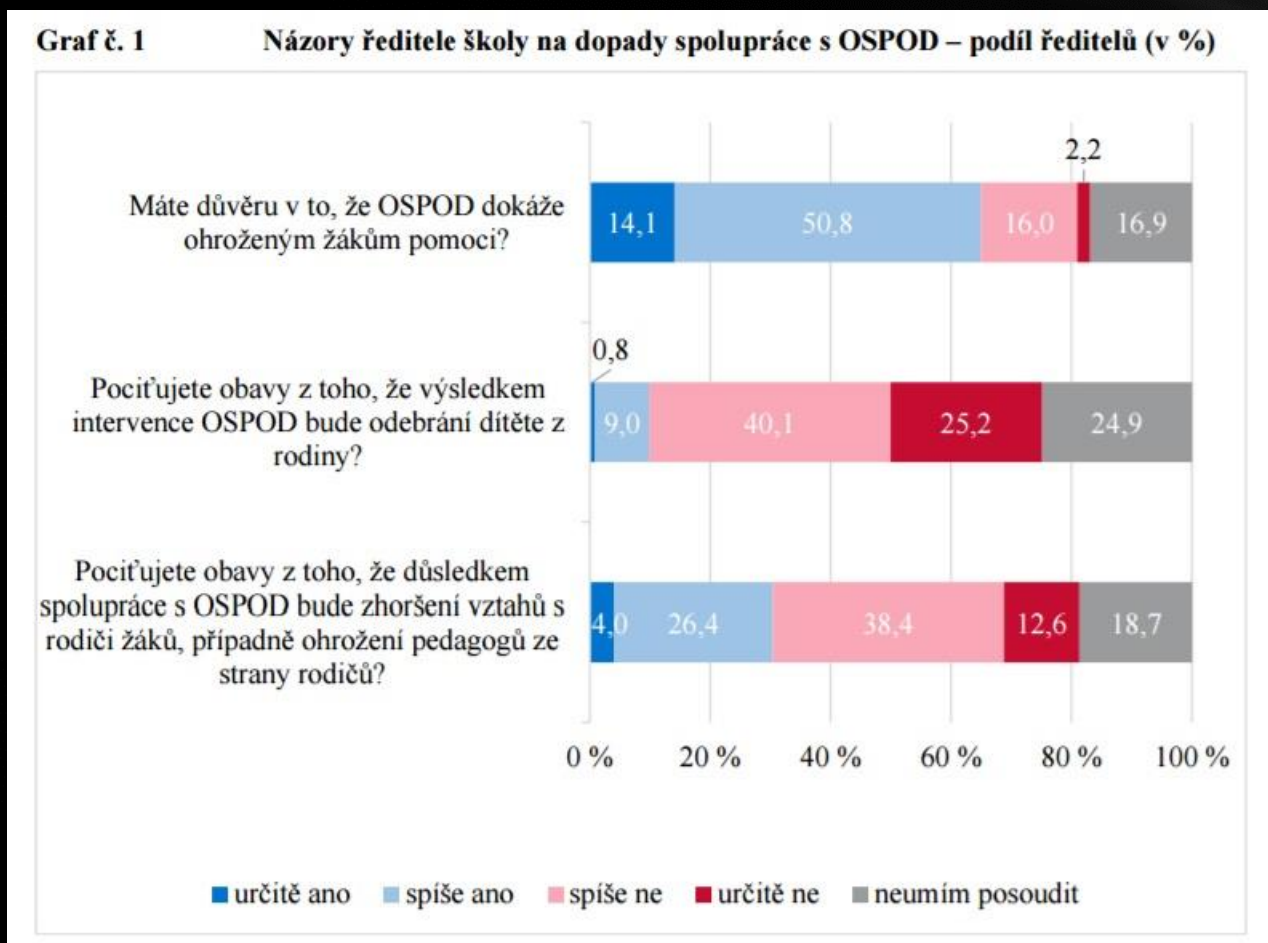
Žáci v evidenci OSPOD	Podíl žáků z celk. počtu žáků evid. OSPOD (v %)	Průměrný počet žáků na oslovenou školu	Podíl škol, kde případ nastal (v %)
<i>pro záškoláctví</i>	16,2	1,1	28,7
<i>pro problémy v chování</i>	20,0	1,3	34,9
<i>pro neplnění školních povinností</i>	16,0	1,0	21,7
<i>pro fyzické či psychické zneužívání</i>	1,8	0,1	7,5
<i>kvůli zanedbávání či nedostatečné péči</i>	23,3	1,5	37,7
<i>z jiných důvodů</i>	32,4	2,1	36,8

Pozn. Součet podílů jednotlivých důvodů nedává dohromady 100 % kvůli možnosti uvést více důvodů u jednoho žáka současně.

Z výsledků vyplývá, že mezi školami jsou z hlediska počtu žáků evidovaných OSPOD velké rozdíly a dochází ke kumulaci těchto žáků v některých lokalitách (z informací získaných na provedeném vzorku škol vyplývá, že jde zejména o místa nacházející se v blízkosti sociálně vyloučených lokalit, přičemž často jde o základní školy praktické nebo speciální). Více než polovina škol ve školním roce 2014/2015 a prvním pololetí školního roku 2015/2016 žáky OSPOD hlásila, a to nejčastěji kvůli záškoláctví a problémům v chování

Čtvrtina ředitelů se obává, že pokud se obrátí na „sociálku“, zhorší se jejich vztahy s rodiči dětí

Mezi jednotlivými školami jsou rozdíly. Školy v regionech se sociálně vyloučenými lokalitami mají výrazně větší počet dětí v evidenci OSPOD než školy mimo tyto lokality (Ondřej Andrys). Konkrétní počty dětí v jednotlivých krajích však nejsou k dispozici.

Hlavní pilíře boje proti záškoláctví:

- Týmová práce
- Osobnost učitele a jeho další profesní rozvoj
- Spolupráce s místní komunitou
- Schopnost školy přijmout a kvalitně vzdělávat každého žáka
- *Vzdělávání „Tady a teď“ se zaměřením na kvalitní docházku*
- *Schopnost objevit nebo záměrně vytvořit a návazně i efektivně využít příležitostí – projekty, experimenty, inovativní postupy*

Jaké máme prostředky?

„Klasická opatření“

Na úrovni školy

- Školní řád v souladu s Metodickým pokynem MŠMT č. j. 10 194/2002-14
- Minimální preventivní program (klíma školy, preventivní akce, monitoring třídního klimatu, spolupráce)
- Týmová spolupráce aktérů (sledování záškoláctví, strategie.. – třídní učitel, výchovný poradce, asistent pedagoga, rodina, školní psycholog)
- Kázeňské prostředky (snížený stupeň z chování, výchovná komise)
- Komunikace s rodinou, DVPP v oblasti komunikace a prevence

Na úrovni systému

- Spolupráce s dalšími subjekty – zřizovatel, OSPOD, PPP, SPC, Policie ČR, NNO (Diakonie Archa, Férová škola..), pracovní skupina Vzdělávání, MPI

(např. realizace programu MV ČR Prevence kriminality – prázdninový klub)

Metodický pokyn č. j. 10 194/2002-14

Nepřítomnost žáka ve škole omlouvá zákonný zástupce nezletilého žáka nebo zletilý žák sám.

Školy mohou, pokud to považují za nezbytné, vyžadovat potvrzení o nemoci žáka vystavené lékařem pouze v případě nepřítomnosti, která přesáhne tři dny školního vyučování.

Nepřítomnost žáka ve škole, která předchází návštěvě žáka u lékaře, bude omlouvána zákonným zástupcem nezletilého žáka.

Ve výjimečných případech (především v případě častých absencí nasvědčujících zanedbávání školní docházky) mohou školy požadovat potvrzení o nemoci žáka i v případě kratších absencí.

Školy a zdravotnická zařízení, tedy i praktičtí lékaři pro děti a dorost, jsou v souladu s § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, povinni oznamovat orgánu sociálně-právní ochrany dětí skutečnosti nasvědčující tomu, že se v konkrétních případech jedná o děti, na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje (o děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku; o děti, jejichž rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo tato práva nevykonávají či jich zneužívají apod.).

Neomluvené hodiny a vysokou omluvenou absenci sleduje třídní učitel a informuje o nich výchovného poradce, který tyto údaje dále vyhodnocuje. Pokud dojde u žáka k deseti neomluveným vyučovacím hodinám, řeší je třídní učitel se zákonným zástupcem žáka nebo se zletilým žákem formou pohovoru. Projednává důvod nepřítomnosti žáka a seznámí je s možnými důsledky nárůstu neomluvené nepřítomnosti. Provádí se zápis. V případě 10 neomluvených vyučovacích hodin svolává ředitel školy výchovnou komisi, z jejího průběhu je proveden zápis.

V době, kdy škola pracuje na vyhodnocování neomluvené absence, může ředitel školy požádat o spolupráci pedagogicko-psychologickou poradnu.

V případě, že neomluvená absence žáka přesáhne 25 hodin, zašle ředitel školy oznámení o pokračujícím záškoláctví, a to s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu.

Tento pokyn byl rozšířen o Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28), Příloha 11 - Záškoláctví

Hledání netradičních účinných opatření

Organizace výuky

- model „Babington“ - každý den ve škole začíná meetingem učitelů, následují třídnické hodiny, poté teprve výuka.

Třídní učitel je vnímán jako rozhodující činitel úspěšného tažení proti záškoláctví. Kromě toho, že má více času na „své“ děti, získá každé ráno přehled o docházce a ve spolupráci s dalšími členy týmu (např. AP pro děti ze SVL, školní asistent..) může situaci okamžitě řešit.

Školní dohledová služba

- Ve spolupráci s ÚP a zřizovatelem, posílení kapacity o pracovníka dohledové služby (VPP). Hlavní činností je monitoring záškoláctví a dohled nad žáky.

Motivační program

- Bonusový program pro kvalitní docházku, ocenění dětí s maximální docházkou do školy. Například hrazený výlet, poukaz na zboží (spolupráce s místními podnikateli nebo se zřizovatelem)

Děkuji za pozornost

Vladimír Foist

foist.vladimir@vlada.cz

Odbor pro sociální začleňování ÚV ČR

